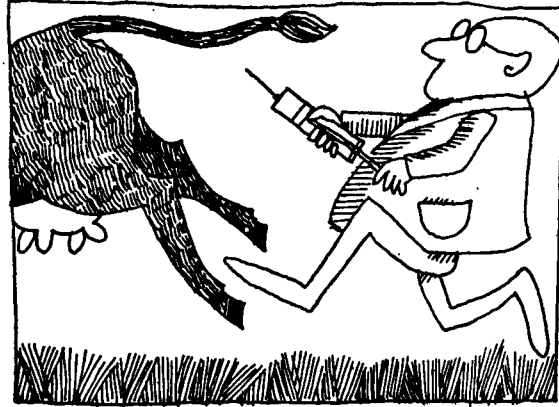

בריאות

גידול עגלות בריאות מותנה בטיב הממשק

מספר אשר לדעתו מבנה טוב צריך לספק לגידול עגלות:

- (1) ביצוע קל ונוח של כל העבודות היומיות על ידי העובד הקבוע;
- (2) תצפית טובה על כל עגלה, כל יום, ואפ-שרות לנקוט באופן מידי באמצעים הד-רושים על-ידי העובד הקבוע;
- (3) סילוק הובל כל יומיים-שלושה. בתא לשש עגלות בו רק מוסיפים קש והובל גערם, כל העגלות ידבקו זו אחר זו, באם הרא-שונה מפרישה קולי או סלמונה;
- (4) ניקוי יסודי, הניתן להיעשות בקלות, של כל מבנה;
- (5) הפסקת השימוש בכל תא עם הוצאת העגלות ממנו, ניקוי וחיתוי;
- (6) מניעת ערבוב של קבוצות עגלות בנות גיל שונה, כי אז מחלות הנשימה עוברות בקלות מקבוצה לקבוצה;
- (7) הגנה נגד הקור בחורף, יחד עם אוורור טוב.

מומחה מהמכון הוטרינרי המרכזי בוויברידג' התעכב על נושא התרכיבים. אמנם טוב הדבר שיש בידינו תרכיבים חיים, אך אלה חייבים לה-יות מוחלשים במידה מספקת. כיום — השפעת התרכיבים הקיימים מוגבלת ואנו תקווה, כי בע-תיד נצליח לייצר תרכיב יעיל יותר, שיחזק את הקרומים הריריים במעי העגלה. את התרכיב ניתן לפזר בחצר העגלות על ידי משאבה כמו aerosol.

א

הקשיים בגידול עגלות צעירות ידועים בכל הארצות המפותחות. לכן נושא זה עומד בכל פעם מחדש על סדר היום של כנסי בוקרים.

להלן אנו מביאים את עיקרי הדברים בכינוס כזה שהתקיים לא מכבר באנגליה ובו השתתפו ארבעה מרצים וטרינריים. אין זה מקרה שכל אחד מארבעת המרצים האלה הדגיש שהמפתח לגידול עגלה בריאה ורווחית הוא בממשק טוב המתחשב בכל צרכיה.

מנהלו של מרכז למחקר וטרינרי טען כי ברי-אות העגלה הוא ענין של איוון: „כשהעגלה חזקה ובריאה — החיידקים מרוסנים, וכשהיא חלשה הם מתגברים ומשתלטים. כאשר מתפרצת מחלה עליך לבדוק את נקודות התורפה בממשק ולא דווקא אילו חיידקים נתגלו“.

כל אחד מהמרצים הדגיש את החשיבות של הגמעת כמויות ניכרות של קולוסטרום וככל המוק-דם לאחר הולדת העגלה. המליצו גם לבודד מיד את העגלה המשתעלת או המשלשלת כי ממנה ידבקו יתר העגלות.

רופא וטרינרי מהשדה התקומם נגד הדרישות החוזרות של החקלאים להזריק „משהו“ ולתת כדורים לריפוי. לדעתו תפקידנו החשוב הוא להגן על העגלה מפני הדבקה, ולא לטפל בה לאחר שכבר חלתה ונחלשה.

מומחה מאוניברסיטת בריסטול עמד על חשי-בותם של הסביבה והמבנים. הוא הדגיש תנאים

היו כמובן הבדלים נוספים בממשק של ארבעת מרכזי גידול אלה, כגון חיסון בתרכיבים, הגשת תרופות אנטיביוטיות עם המזון ועוד; אך מח- בריה של סקירה חשובה זו אינם מעריכים את תפקידם של גורמים אלה ביצירת מצב הבריאות המצוין ששרר בשניים מהמרכזים. הם חוזרים ומדגישים את חשיבותו של ממשק טוב, מבנים מתאימים ומניעת הדבקה הדדית עקב השימוש בתאים אינדיבידואליים.

ג

ברצוני לסיים רשימה זו במספר הערות של- קטו בפגישת רופאים וטרינריים, שהוקדשה לנושא הסלמונלוזיס בעגלות ואשר התקיימה בחדרה ב- 16 במאי 1974, וממקורות אחרים:

- (1) הפרה צריכה להמליט בתא נקי, נוח וכאשר גופה ועטיניה נקיים.
- (2) הרך הנולד צריך לקבל, תוך שעה, כמות של 2–3 ק"ג קולוסטרון חם.
- (3) את הרך הנולד צריך להעביר מיד לתא מבודד, נקי ומרופד היטב, המוגן בפני קור ורוחות.
- (4) איזור תאי העגלות הרכות — עד גיל שלו- שה חדשים — צריך להיות מרוחק מיתר אזורי הבקר ומוגבה מעל פני הקרקע, כדי שנוזלים או מי גשם לא יחדרו לתוכו.
- (5) צריך לסלק את הריפוד הרטוב והזבל מעל רצפת הבטון, מדי יום או יומיים, בכדי למנוע הדבקות נוספות.
- (6) כאשר גידול העגלות נעשה בקבוצות — יש להכין מספר תאי בידוד לאלו המר- אות סימני מחלה ולהעבירן מיד מהתאים המשותפים.
- (7) אחרי שקבוצת עגלות מועברת לתא חדש — יש לנקות את התא הישן באופן יסודי, לחטאו ולהשאירו נקי וריק מבקר לפחות שבוע ימים.
- (8) את זבל העגלות והבקר, בכלל, יש לאסוף בערמה גבוהה ומהודקת, כי רק בה ייוצר חום במידה המספקת להשמדת החיידקים הנמצאים בזבל. כאשר מזניחים נקודה זו מזדהמת כל הסביבה. גם היונים והזורזירים,

ב

בעתון הוטרינרי האנגלי Veterinary Record, מ-22 ביוני 1974, מתפרסמת סקירה יסודית ומרשימה ביותר על האפידמיולוגיה של סלמונלה בעגלות. במשך שלוש שנים (1969–1972) נלקחו דוגמאות צואה מ-4443 עגלות בארבעה מרכזי גידול מסחריים. מרכזים אלה רכשו את העגלות באחת מהדרכים הבאות:

- (1) מכונית של המרכז עברה בין המשקים וה- ביאה ישירות מספר עגלות למשק, ללא עיכוב ניכר;
 - (2) העגלה הצעירה נקנתה באחד השווקים, ונמצאה לפחות 12 שעות בדרך בין מקום הולדתה למקום החדש בו גודלה;
 - (3) קניית העגלות וריכוזן על ידי סוחר, שהח- זיק אותן לעתים 12–24 שעות במשקו הוא, לפני שהעגלה הגיעה למשקו של המגדל החדש.
- לפיכך ברור שהשיטה הנזכרת בסעיף 1 היא הרצויה, ובמשקים שנהגו לפיה היו פחות תופעות של דחק ותחלואה.
- במאמר הנזכר מתארים את השיטות לגידול עגלות בכל מרכז ומשווים את ממצאי התחלואה במרכזים בעקבות הופעת סלמונלה. ראויה לציון העובדה כי בשני מרכזים, אשר החזיקו את העג- לות 12–15 שבועות בתאים אינדיבידואליים, היתה התחלואה הנמוכה ביותר (0.7% ו-1.8%)! במרכז בו החזיקו את העגלות בקבוצות של שש היתה התחלואה במשך שלוש שנים — 8.2%, ואילו במרכז אחר, בו החזיקו עד 15 עגלות ביחד, גילו סלמונלה בצואתן של 11.1% מהעג- לות (אובחנו 1708 עגלות כאלה)!
- במשק הראשון הוחזקו העגלות בשיטה הדומה לזו הנהוגה בגידול לבשר לבן; תא העגלה היה כה צר עד שלא היתה מסוגלת להסתובב ולהגיע לצואתה או לזו של עגלה שכנה. בדרך זו הצליחו למנוע, כנראה, הדבקה והחרפת התחלואה. במשק זה הקפידו באופן מיוחד על קניית עגלות גדולות וחזקות, והקונים היו מגושים מאוד במלאכה זו. גם אם נכשלו פעם בקניה והביאו עגלה חולה למרכז הגדילה, הרי כתוצאה משיטת הגידול המבודד לא נגרמה התפרצות נרחבת של המחלה.

(14) משק המחליט לבסס את הגידול על קניית עגלים או עגלות בגיל הרך צריך לדעת, כי דרך הבקר שקנה הוא עלול להדביק את בקרו הוא. במקרה של רכישת עגלות — רצוי לשמור על הכללים הבאים וכל המדייק ומחמיר הרי זה משובח:

א. רצוי לקנות עגלות ועגלים רק אחרי שחוסנו במשק המוכר מפני סלמוגלה, כלומר רצוי לקנות עגלות ועגלים בני 20 יום לפחות;

ב. רצוי לקנות ממשק אחד בלבד ולא ממקורות רבים.

ג. רצוי להעביר את העגלות הקנויות מהמשק המוכר ישירות אל המשק הקונה, ולא דרך משק נוסף או רכב של סוחר; ד. רצוי להחזיק עגלות קנויות בתאים נפרדים מאלו של עגלות המשק.

(15) עובדי הרפת המטפלים בגידול עגלות חייבים לזכור תמיד, שזן הסלמוגלה השני בחשיבותו בתקיפת עגלות, סלמוגלה טיפ-פימוריום, מסוכן גם לבני אדם. לפיכך, בכל המקרים בהם מטפלים בעגלות חורלות יש לדאוג לתנאי הניקיון ולאמצעי הזהירות המקובלים.

(16) עד לפני שנים מספר היה מקובל, במשקים קיבוציים רבים באיזור השרון והשומרון, חיסון פרות שהיו בהריון גבוה בתרכיב מת גגד סלמוגלה. תרכיב זה יוצר במכון הוטרינרי, ובטיפול בנושא זה עסק ד"ר פירון. מאז יציאתו לגמלאות, ולאחר התקרת בה מתו באופן פתאומי מספר בהמות מיד לאחר ההזרקה, הופסקה שיטה זו של טיפול מבלי שתוחלף בשיטה אחרת. אמנם נהוג על ידי מספר רופאים וטרינריים לחסן יונקים, במקרים מתאימים, בתרכיב אנגלי חי — מוחלש — „מלווקס"; אך בשנתיים האחרונות התגברה התחלואה בסלמוגלה בעדרי בקר רבים, וקבוצת רפתנים מנוסים, המעריכים מאוד את שיטת הטיפול כפי שבוצעה בזמנו על ידי ד"ר פירון, פנתה לאחרונה להנהלת השרותים הוטרינריים ודרשה חידוש שיטת הזריקות לפ-

העכברים והחולדות, המפרישים חיידקי סלמוגלה (על פי פרופ' קמפלמכר מהולנד בהרצאתו בת"א ביום 17.6.74), מפיצים את גורמי המחלה.

(9) המטפלת (ת) ביונקים צריך להיות מנוסה ואחראי מאד בעבודתו. כל הזנחה או הקלה בשגרה היומית המדויקת עלולה לגרום להתפרצות המחלה ולנזקים כבדים.

(10) חשוב מאד לעקוב אחר כל הנקודות שהוזכרו, גם כשהמצב בדיר העגלות הוא טוב ואין צרות! חשוב מאד, אם כי הדבר דורש מאמץ ועבודה קשה, למנוע התפרצות המחלה. קשה פי כמה, ולעתים קרובות אף בלתי אפשרי, להתגבר על מחלה שהשתרשה במשק! חיסונים ותרופות אינן טיביות אינם אמצעי פלא ויעילותם, לעתים קרובות, אינה ממלאה את ציפיו תינו.

(11) החקלאי צריך להיות בטוח שהמוזנות אותם הוא מאביס לעגלות הם נקיים מזיהום חיידי דקים. ידוע, שקמח בשר וקמח דגים, המיובאים מדרום אמריקה ומאסיה, מזוהמים מאוד בזני סלמוגלה רבים. החימום המופעל במכוני התערובת בתהליך יצירת כופתיות המזון המרוכז עושה רבות להשמידת גורמי הזיהום. לאחרונה נמסר שגם תחליפי חלב נמצאו לא-חפשיים מזיהום חיידקים.

(12) הנוהג של האבסת זבל טרי על-ידי ערבובו בתערובת המזון המרוכז יכל לגרום לאינפקציה בבקר המבוגר שאינה מלווה בסימנים קליניים. מאידך, אותן הפרות עלולות להדביק את ולדותיהן עוד בהיותם ברחם או בזמן ההמלטה.

(13) אין להסכים לצפיפות יתר בתאי העגלות. התרחבות ענף הרפת יכולה להתבצע בהצלחה רק באם דואגים בעוד מועד לכל המבנים הנחוצים ולהכשרת כוח האדם הנוסף. אך באם מגדילים את העדר ללא הכנות קפדניות, „האיוון הביולוגי" (על ידי תמותת ולדות) יעשה את שלו.

לסיכום: נושא הסלמוגלה מורכב מאוד ואס-פקטים רבים ומגוונים קשורים בו, בדומה לנושא גידול העגלות בכללותו. נקודה הראויה לציון היא שאנו, אנשי הוטרינריה, איננו מתימרים לעזור בעזרת וריקות, תרופות ותרכיבים. אנו חוזרים ומדגישים, כל פעם מחדש, את הצורך בהקפדה על תנאים מתאימים לגידול, הזנה טובה, ניקיון וממשק יעיל, בהתאם לכתוב בספרי הלימוד בכל הארצות המפותחות.

רק על ידי הענקת תנאי התפתחות אופטימליים לחיות ניתן להשיג תוצאות טובות, וכל מי שרוצה לחסוך על חשבון בעל החיים יתאכזב מרה.
ד"ר ח. אהרונז, חדרה

רות בהריון גבוה. מאידך — אנשי מחקר במכון הוטרינרי לא השתכנעו מעולם לגבי ערכן המדעי של וריקות אלה, ואינם מסכימים לחדש את יצור התרכיב מבלי שייעשו סידורים מתאימים, אשר יאפשרו הוצאת מסקנות ברורות ובעלות משמעות לגבי ערכו של החיסון בהשוואה להצלחה המעשית שהושגה באותן הרפתות בהן בוצעה השיטה בצורה נאותה בעבר.

לאחרונה הוקמה ועדה לבדיקת נושא הסלמוגלה המנסה לקבוע את התנאים בהם ניתן לבצע ניסוי בעל משמעות לבדיקת היעילות של חיסון פרות בזמן הריון.

היצע וביקוש

משק אילת-השחר, דואר אילת-השחר
טל' 067—37313

מחפש פר עזר צעיר בן „פרה עתודה” בגיל 10—12 חודש או בגיל קרוב. רצוי שיהיה מאיזור הצפון.
לפנות לרכז הרפת

מושב רמות, ד.ג. רמת הגולן
טל' 067—22330

מעוניין לרכוש כלובים לגידול יונקים, משו-משים במצב טוב, ועולים לסגירת פרות.
לפנות לרכז הרפת

משק אפק, ד. אפק
טל' 04—710261

מעוניין לקנות עגלה לחלוקת תערובת משו-משת ובמצב תקין, רצוי מדגם יפעת הקודם או מדגמים אחרים.
לפנות לרכז הרפת

קבוצת כפר המכבי, דואר כפר המכבי
טל' 04—721150

מעונינת לרכוש טרמוס להובלת חלב בנפח של 3000—4000 ליטר ואשר אפשר להציבו על עגלת משק.
לפנות לרכז המשק

כפר הנוער „מאיר שפיה”, ד. מאיר שפיה
טל' 063—9050

מציע למכירה מכל חלב בנפח של 1500 ליטר בשיטת קירור „יזום”, כולל יחידת הקירור ולוח החשמל להפעלה.
לפנות לרכז המשק

משק בית השיטה, ד.ג. גלכוע
טל' 065—77762

מעוניין ברכישת טרמוס בנפח של 5000—6000 ליטר ומצנן לוחות של „אלפא לאוואל” מהדגם הגדול, אך אפשרי גם מהדגם הקטן.
לפנות לרכז הרפת